

Budapesti Levéltári Mozaikok

2021/13. szám (régi sorozat 40. szám)

DOI: [10.56045/BLM.2021.13](https://doi.org/10.56045/BLM.2021.13)

ISSN: 2939-6921

URL: <http://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2021/12/15/leveltari-mozaikok-40/>

SIPOS ANDRÁS

**Nemzeti kultúrintézmény vagy/és üzleti
vállalkozás?
*A korai Vígszínház esete egy kövezési
járulék-vita tükrében***

A főváros 19. századi színháztörténetének rövid áttekintése után a cikk a Vígszínház kihívásokban gazdag kezdeteit ismerteti. Hosszas viták után a Vígszínház 1896-ban magánvállalkozásként részvénytársasági formában alakult meg, a korabeli elit széleskörű összefogásával. Megépítése (tervező: Fellner és Helmer cég) nemcsak színházi vállalkozás, hanem nagyvonalú ingatlanügylet is volt. A kezdeti időszakhoz tartozik a színház és a főváros több évtizedig tartó vitája a burkolási járulékról.

Kulcsszavak: 1896, Vígszínház, színház, színháztörténet, Fellner és Helmer, vállalkozás, részvénytársaság

125 évvel ezelőtt, 1896. május 1-jén nyílt meg a Vígszínház. Budapest első tisztán magánvállalkozásként, részvénytársasági formában alakult színházának épülete alig egy év alatt épült fel a Monarchia híres színházépítői, a Fellner és Helmer cég tervei szerint. A színházi részvénytársaság vitája a fővárossal a környezet rendbetételével kapcsolatosan kivetett burkolási járulékról ezzel szemben szinte pontosan negyedszázadon át húzódott.

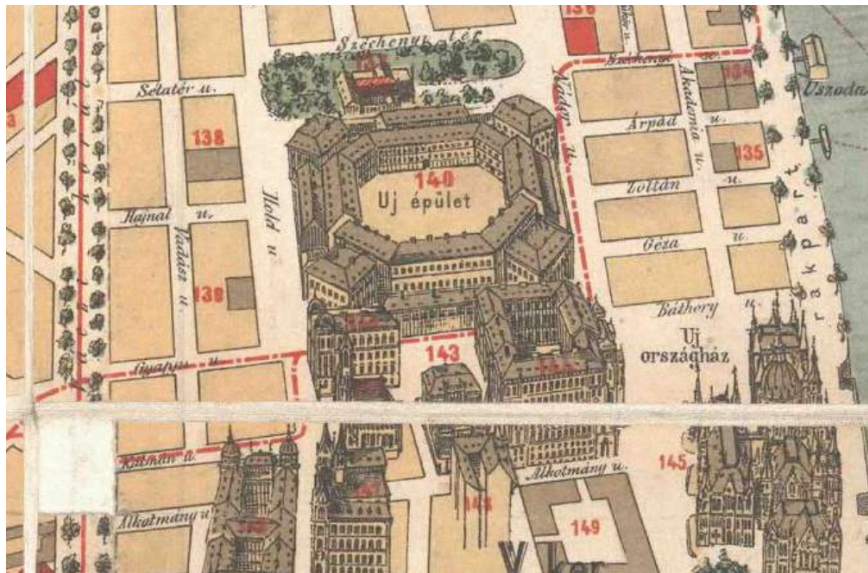
A 19. század végi Budapesten a színházat nem csak a kultúra és a szórakoztatás helyszínének, hanem alapvető nemzeti intézménynek is tekintették. Az akkori közfelfogás szerint a kiegyezéssel visszanyert, a dualista Monarchia keretében élvezett alkotmányos állami önállóság és a nemzet számára megnyílt fejlődési lehetőség biztosítéka a világvárosi nivóra emelkedő és egyúttal nyelvében és szellemében magyarrá váló főváros. A főváros magyarosodásában pedig nélkülözhetetlen szerepet játszanak a nap mint nap magyar nyelven élvezhető színházi előadások és az általuk nevelt közönség.

Az 1890-es évek elején Budapesten három állandó magyar nyelvű nagyszínház létezett, amelyek az igényeket már sem mennyiségi, sem műfaji tekintetben nem tudták kielégíteni. A Nemzeti Színház a klasszikus drámai műfaj, a [Népszínház](#) a zenés népszínmű és az operett otthona volt. Az Operaház megnyitásával (1884) a komolyabb zenés műfajok kerültek ki a Nemzeti Színház repertoárjából. Budapest utolsó állandó német színháza 1889-ben leégett, és újabb nyitására már nem adtak ki engedélyt. A Nemzeti Színház és az Opera rendszeres állami szubvencióban részesült. A Népszínház a főváros telekadományára támaszkodva jött létre, és a főváros által kezelt alapítványi formában, bérleti konstrukcióban működött.

Kielégítetlen tömeges közönségigény leginkább a modern nagyvárosi ízlésvilágnak megfelelő vígjáték és bohózat iránt volt érzékelhető. A negyedik színház létesítéséhez vezető első kezdeményezés 1890. augusztus 7-ére nyúlik vissza. Fekete József, a *Magyar Salon* folyóirat tulajdonos-szerkesztője és Silberstein Ötvös Adolf, a *Pester Lloyd* szerkesztője, színikritikusa a főváros törvényhatóságához intézett beadványukban kifejtették: kulturális, társadalmi és politikai okokból is „*jelenleg csaknem elodázhatatlan szükség mutatkozik arra, hogy a Víg Műzsának emeljünk külön hajlékot.*”¹ Miközben leszögezték, hogy a vállalkozás finanszírozását „*itteni pénzkörök segítségével már teljesen biztosították*”, rátértek arra, hogy a főváros részéről is számolnak – a kitűzött „*kulturális, nemzetiségi és civilisatorikus célok nemes pártfogásával*” – évi 25–30 ezer forint szubvencióval. A [főváros közgyűlése október 29-én](#) a színháznyitási engedélyt megszavazta, de sem szubvencióhoz, sem telekjuttatáshoz nem járult hozzá, így Silbersteinék nem tudták az engedélyt ténylegesen kihasználni.

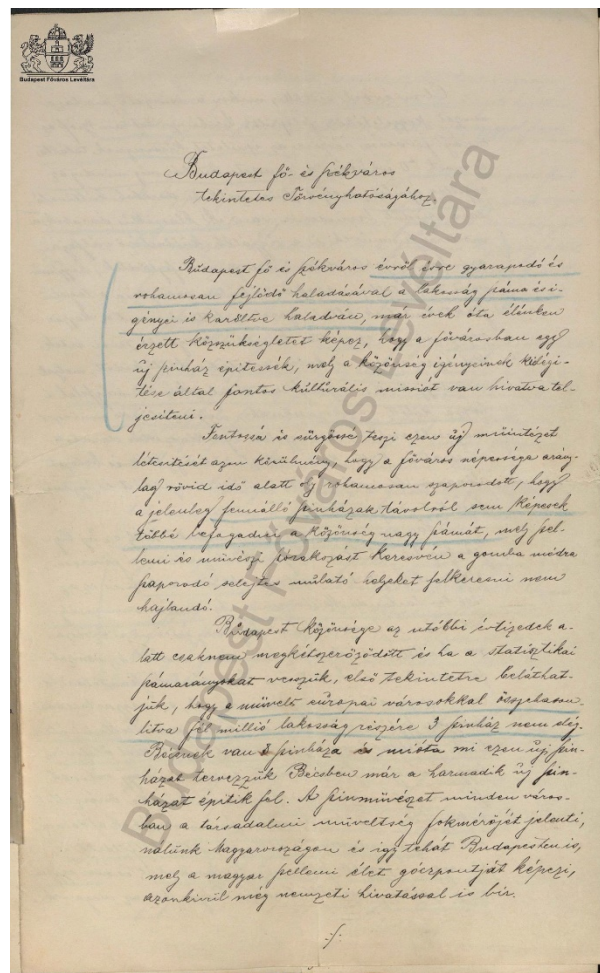
1891 júniusában [Keglevich István gróf](#) elnöklétével Magyar Vígszínház Egylet alakult. A fővároshoz intézett 1893. decemberi beadványuk aláírói között az eredeti kezdeményezők mellett a születési és a pénzarisztokrácia, a politika és a közélet vezető személyiségeit találjuk. A színház ügyét itt már összekapcsolták a közelgő millenniumi évvel, és – a kormány „segélykölcson” nyújtási szándékára is hivatkozva kérték a főváros anyagi hozzájárulását – akár meghatározott időre szóló évi szubvenció, akár tőkejuttatás, vagy telekadományozás formájában. Helyszín gyanánt a Széchenyi sétányt javasolták, amely a lebontani tervezett Újépület déli oldalán (a mai Szabadság tér szélén, nagyjából a Hercegprímás utca – Nádor utca között) terült el.

¹ BFL IV.1420.c. 18. doboz. Budapest Székesfőváros tanácsi, majd polgármesteri ügyosztályainak gyűjteményes iratai. Színházi és közművelődési iratok gyűjteménye (1874-1950), 30932/1890-VII. (kiemelés az eredetiben)

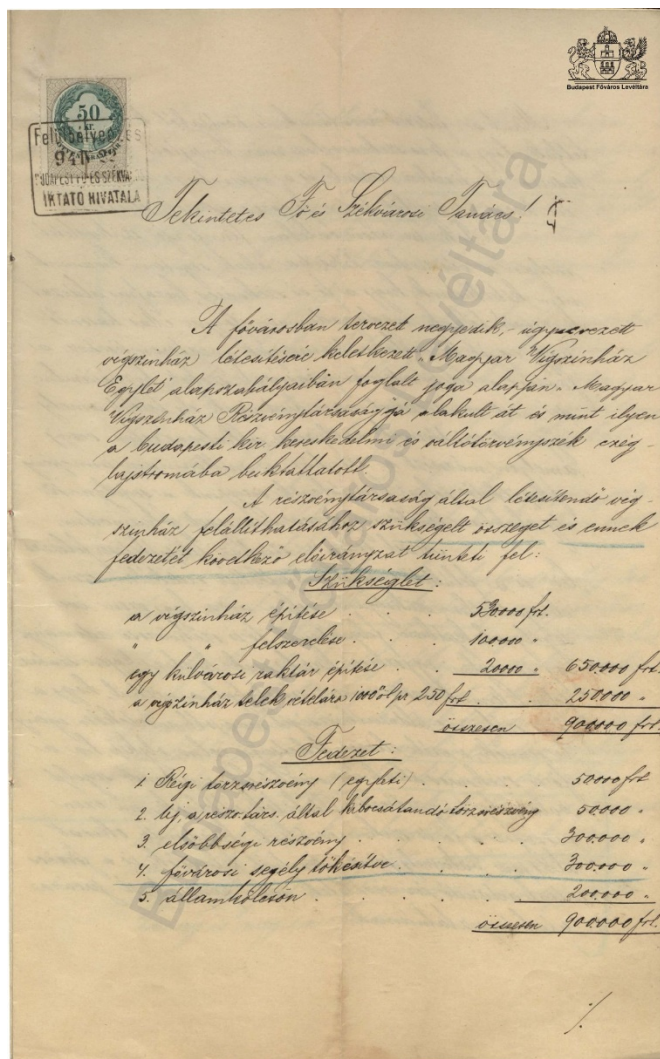
1. A Széchenyi tér és környéke 1890-ben

([BFL Gyűjtemények. Térképtár. Budapest \(székes\)főváros tervei. Budapest áttekintő térképei XV.16.e.251/169](#))

2. A Magyar Vígyszínház Egylet kérvénye a színház létesítésének támogatása ügyében, 1893. december 6. ([BFL IV.1420.c. Budapest Székesfőváros tanácsi, majd polgármesteri ügyosztályainak gyűjteményes iratai. Színházi és közművelődési iratok gyűjteménye \(1874-1950\), 18. doboz, 52847/1893-VII.](#))

Az Egyletből alakult Magyar Vígszínház Rt. 1894 áprilisában 200.000 forint államkölcsön mellett – egy felveendő pénzintézeti kölcsön fedezeteként – 40 éven át fizetendő évi 20.000 forint fővárosi támogatással is kalkulált.

3. A Magyar Vígszínház Rt. kérelme a tervezett Vígszínház támogatása iránt, 1894. április 22. (BFL IV.1420.c. Budapest Székesfőváros tanácsi, majd polgármesteri ügyosztályainak gyűjteményes iratai. Színházi és közművelődési iratok gyűjteménye (1874-1950), 18. doboz. 17531/1894-VII.)

A támogatási igény azonban ismét elvérzett a főváros 1894. október 31-i közgyűlésén,² és az országgyűlés sem szavazta meg a kamatmentes kölcsönt.³

² Fővárosi Közlöny 5 (1894) 87. szám (november 2.) 2–3. p.

³ Lakos János: A Szapáry- és a Wekerle-kormány minisztertanácsi jegyzőkönyvei 1890. március 16.–1895. január 13. 2. kötet Budapest, 1999. 1022–1024. p. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 33.)

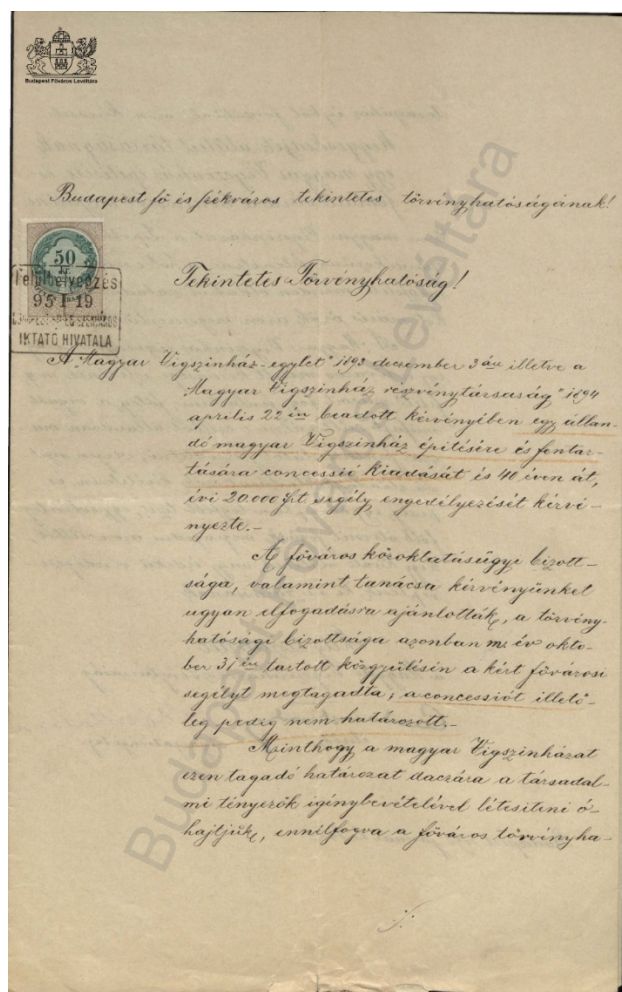

4. A fővárosi törvényhatósági bizottság közgyűlésének vitája a Vígsház támogatása ügyében, 1894. október 31. (Fővárosi Közlöny 5. (1894). 87. szám (november 2.) 2-3. p.)

Ekkor kiderült: a főváros illetékesei jól kalkuláltak, amikor elvben időről időre hangoztatták, hogy „a fővárosban létesítendő negyedik magyar színház létesítéséhez járulni hazafias kötelesség”⁴ a konkrét támogatási igényekkel kapcsolatban azonban éveken át fenntartásokat fogalmaztak meg, illetve nem próbálták ezek megszavazását igazán határozottan biztosítani. Egyértelművé vált, hogy a „Víg Múza” hajlékában a magántőke is kellő fantáziát lát. A Vígsház Rt. 1895 januárjában **gróf Andrassy Tivadar** elnök és **Széll Kálmán** igazgatósági tag, korábbi pénzügyminiszter, a Magyar Jelzálog-Hitelbank igazgatósági elnöke által jegyzett beadványában már arról tudósíthatott, hogy a „magyar Vígsház a Lipót körúton szándékozunk felépíteni, ahol e célból egy megfelelő, minden oldalról szabadon álló telket máris örök áron megszereztünk.”⁵

⁴ BFL IV.1420.c. 18. doboz, 40579/1891-VII.

⁵ BFL IV.1420.c. 18. doboz, 2560/1895-VII.

5. A Magyar Vígyszínház Rt. kérelme színházépítési és nyitási koncesszió iránt, 1895. január 14. (BFL IV.1420.c. Budapest Székesfőváros tanácsi, majd polgármesteri ügyosztályainak gyűjteményes iratai. Színházi és közművelődési iratok gyűjteménye (1874-1950), 18. doboz, 2560/1895-VII.)

A választott új helyszín merész ötletnek tűnt, de zseniális húzásnak bizonyult. A befejezés előtt álló Nagykörút Lipót körüti szakasza ekkor még meglehetősen kietlen, a környék az ipari területből elegáns nagyvárosi bulvárrá és lakónegyeddé alakulásnak nem éppen előrehaladott stádiumában volt. Az épülő színházzal pont szemben, a Lipót túloldalán még működött a Haggenmacher-féle gőzmalom, a „polgári világ” a Nyugati pályaudvar, illetve az Markó utca tájékán véget ért.

„Sokszor megvakargattuk a fülink tövét, amikor új színházunkat körülnéztük. És látva a reménytelenül sivár akkori környezetet, titkon felfelsóhajtottunk: – Óh, Uramisten! Hiszen ide ki, erre az elátkozott vidékre, »éccaka«, nem jön senki előadást nézni! Istenkísértés volt ide színházat építeni! Úgy tönkre menyünk ezen a szurdék helyen, mint a pinty! Akárki meglássa. De minek is jönne ide színházat keresni a pesti nép, amikor »odabelül«, az Operát is üresen hagyja!” – idézi fel a látvány keltette hangulatot Szerémy Zoltán az alapító társulat tagja.⁶

⁶ Szerémy Zoltán: Emlékeim a régi jó időkből. Budapest, 1929. 161. p.

A Lipót körút mentén a mai Hegedűs Gyula utca és a Katona József utca által határolt, a Pozsonyi útig terjedő hatalmas, beépítésre váró telekkomplexum a kor legsikeresebb nagyvállalkozói, [Weiss Berthold](#) és [Manfréd](#) tulajdonában volt.⁷ A fivérek nem sokkal korábban, 1893-ban hozták létre Csepelen azt a tölténygyárat, amelyből a csepeli gyáróriás, a 20. századi hazai nehézipar legnagyobb fellegvára nőtt ki. A vígszínházi telek eladása⁸ pedig elindította az egész terület felértékelődését, hatalmas lökést adva a Lipót körút és környéke kiépítésének. A Vígszínház építése tehát nem csak színházi vállalkozás, hanem egyúttal nagyvonalú ingatlanügylet is volt. A főváros közgyűlése 1895. április 3-án, az színházi építkezés megkezdésével csaknem egyidejűleg hagyta jóvá a telek felosztását és szabályozását a színházat körülvevő két új utca (a mai Vígszínház és Ditrói Mór utcák) megnyitásával, közérdeknek nyilvánítva, hogy „a Vígszínháznak minden oldalról szabadon álló elhelyezése biztosítva lesz”.⁹

A bécsi Fellner és Helmer cég által tervezett színházépület, amelynek fennmaradt tervei [itt](#) tekinthetők meg,¹⁰ egy év alatt teljesen elkészült, és 1896. május 1-jén megtarthatták a nyitó előadást.

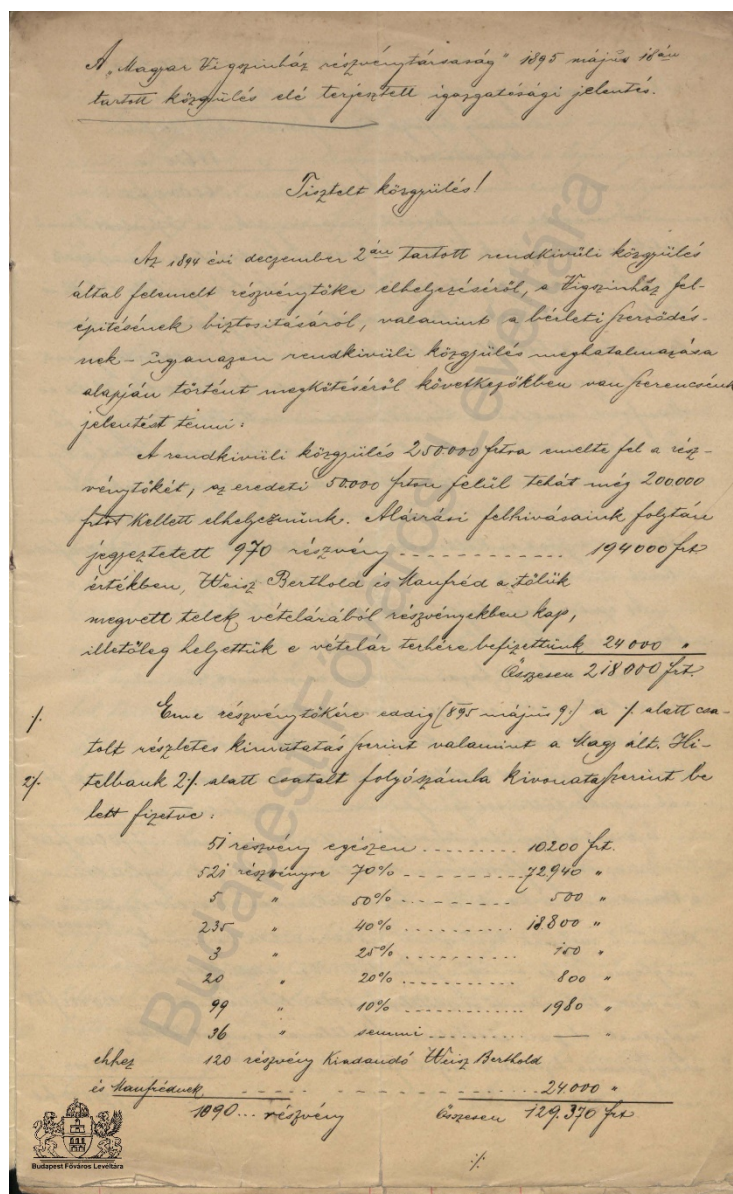
A részvénytársaság 1895. május 18-i közgyűlése elé terjesztett jelentés szerint a Vígszínház létesítésének költsége 770.000 forint, amelyből 540.000 forint az építkezésre, 230.000 forint pedig a telek megszerzésére esik. A társaság alaptőkéjének 1894 decemberében elhatározott felemelése után közel 200.000 forint értékű részvényt rövid idő alatt lejegyezték. Három nagybank: a Magyar Jelzálog-Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület együttesen 400.000 forint hitelt hagyott jóvá, további 130.000 forintot pedig kötelezvény kibocsátásával terveztek biztosítani. A jelentés beszámol arról is, hogy a színház működtetését egy bérlőtársaság fogja ellátni, amelynek tagjai, a már említett gróf Keglevich István elnökletével [Faludi Gábor](#), [Szécsi Ferenc](#) és [Váradi Antal](#). A Vígszínház Bérlő Rt. az első tíz évre 35.000 forint, további öt évre 40.000 forint fix összegben megállapított bérleti díjat tartozott fizetni a Vígszínház Rt.-nek. Amint a jelentés megállapítja: „Az első tizenöt éven át eme bérösszeg a kölcsönök törlesztésére majdnem teljesen igénybe fog vétetni”, így addig a „részvényeseknek kamatot kilátásba nem helyezhetünk”.

⁷ Varga László: [A csepeli csoda. Weiss Manfréd és vállalata a Monarchiában](#). Budapest, 2016. 153–154. p.

⁸ BFL XV.37.c. Telekkönyvi és ingatlan-nyilvántartási iratok gyűjteménye. Pesti telekkönyvi betétek, 13955.

⁹ BFL IV.1403.a. Budapest Székesfőváros Törvényhatósági Bizottságának közgyűlési jegyzőkönyvei, 384/1895.

¹⁰ BFL XV.17.d.329 – 25096. Építési ügyosztályok tervtára, 25096. hrsz. További tervek maradtak fenn a kivitelező cég levéltári anyagában: BFL XI.814. Havel Lipót Építési Cég iratai 87. és 96. doboz, BFL XV.17.f.401. Havel Lipót Cég tervei, 67. tétel.

6. A Magyar Vígszínház Rt. 1895. május 18-án tartott közgyűlése elé terjesztett igazgatósági jelentés. (BFL VII.2.e. Budapesti Királyi Törvényszék iratai, Cégbíróági iratok 1348 (1895) – 56576.)

Gajdó Tamás színháztörténész megállapítása szerint azért „válhatott a Vígszínház a polgári Magyarország jelképévé, mert dacolva a politikai, művelődéspolitikai kifogásokkal, dacolva az állami és fővárosi támogatás elmaradásával, magánerőből emelték. A Vígszínház felépítése nemcsak a hazai tőke színház iránti bizalmát bizonyította, egyúttal jelezte azt is, hogy megjelentek a polgári társadalmat építő érdekcsoportok kulturális intézményhálózatának első csírái.”¹¹

A Vígszínház Rt. részvényeseinek – akik tehát részvényeik után belátható időn belül jövedelmet bizonyosan nem remélhettek – jegyzéke a korabeli elit széles körének összefogását tükrözi: veretes arisztokrata neveket és az ipari, kereskedelmi, pénzügyi világ élvonalába tartozókat egyaránt szép számmal találunk. Igazán nagy összegű befektetést 250 részvénnyel

¹¹ Gajdó Tamás: [A Vígszínház](#). In: Magyar színháztörténet 1873-1920. Szerk.: Gajdó Tamás, Budapest, 2001. 146. p.

(50.000 forint) a bérlőtársaság tagjai teljesítették. Ugyanők vállalták a kibocsátandó 130.000 forint kötelezvény átvételét is. Faludi a kor kiemelkedő tehetségű self-made manje, aki – egy piaci rést felfedezve – az első fővárosi jegyiroda tulajdonosaként szerzett tőkéjét forgatta be a vállalkozásba. Rajta kívül Szécsi számított komoly befektetőnek, az ő apósa egy jól menő építőipari cég társtulajdonosa volt. Faludi az első évek során társai részesedését kivásárolva, a kulcspozíciókba családtagjait helyezve, a 20. század elejére lényegében családi vállalkozássá alakította a Vígszínházat.¹²

A 100%-ot befizetett részvényeinek névsora.				
Folyó szám	Részvények neve	Fizetett részvények db száma	Ár forintban	Összesítés száma
1.)	Bokris Zeigmond	1.	200.-	1662.
2.)	Rey Viktor	10.	2000.-	
3.)	Lajos József	1.	200.-	
4.)	János Géza	1.	200.-	1988.
5.)	Dr. Kálai Gyula és családja	12 1/2	2000.-	
6.)	Gróf Karolyi Péter	20.	2000.-	401.
7.)	Lada Lajos	1.	200.-	1905.
8.)	Schwarz Lúcia	5.	1000.-	483.
9.)	Roscsfelda Kálmán	1.	200.-	1205.
10.)	Sturm Miksa	2.	400.-	117.
11.)	Steiner János	1.	200.-	
12.)	Wahrman József	1.	200.-	109.
13.)	Wien Bertold és társai	120.	24000.-	a teljes kifizetés kifizetésétől 2000. értékűben, a vállalat kasszájában 2000. értékűben melyben -
	Összesen	21 1/2	34300.-	

7. A Magyar Vígszínház Rt. részvényeseinek jegyzéke, 1895. május 16. (BFL VII.2.e. Budapesti Királyi Törvényszék iratai, Cégbírósági iratok 1348 (1895) – 56576.)

A Vígszínház Bérló Rt. által a Vígszínház Rt. számára fizetendő bérleti díjat úgy kalkulálták, hogy az éppen fedezze a színházra felvett hitelek törlesztését, de a színház működéséből származó nyereség teljes egészében a bérlőtársaságnál csapódjon le. A Vígszínház Rt. volt az épület tulajdonosa, de ezen felül szerepe annyi volt, hogy átfolyt rajta a törlesztésre szükséges összeg, mentesítve a bérlőtársaságot az ingatlannal kapcsolatos kötelezettségektől. Mivel a részvények, jövedelem híján, tulajdonosaik számára nem sokat értek, Faludi ezeket is könnyűszerrel összevásárolhatta, mindkét cégben meghatározó befolyásra téve szert.

¹² Magyar Bálint: *A Vígszínház története. Az alapítástól az államosításig 1896–1949.* Budapest, 1979. 17–27. p.

A tanács 1898 tavaszán a Vígszínház épületét körülvevő utcák rendezése után a telektulajdonosokra annak rendje és módja szerint kivetette a burkolási járulékot, legnagyobb összeget, 5606 forint és 88 krajcárt – a rendezett utcákra néző homlokzathossza arányában – a Vígszínház Rt.-re. Ez az összeg, amely kb. a polgármester akkori éves fizetésének felelt meg, a színház beruházási költségeihez képest nem volt túlságosan nagy. Ahhoz azonban bőven elég, hogy kifizetése a Vígszínház Rt. bevételének és kiadásának gondosan kimért egyenlegét felborítva, azt veszteséggé tegye. A társaság azonnal mentesítését kérte az összeg megfizetése alól, arra hivatkozva, hogy a színházat „minden hatósági támogatás nélkül, anyagi érdek nélkül, közszükséglet kielégítésére” építette, s a részvénytőkét és a felvett kölcsönt a telekvásárlás, az építési és berendezési költségek teljesen igénybe vették. Nyilvánvalóan tisztában voltak azzal, hogy a kövezési szabályrendelet a járulék elengedésére nem ad módot. Ráadásul, a város fokozódó pénzügyi nehézségeivel összefüggésben, ebben az időszakban vált a várospolitikai egyik kényes kérdésévé, hogy az ingatlanoknak a közberuházásokból eredő hatalmas értékelkedése teljes egészében a tulajdonosok hasznát gyarapítja, abból a közpénztár nem részesül – a burkolási járulék is csak az ingatlan előtti útszakasz burkolására közvetlenül fordított költség részbeni megtérítését jelentette. A társaság tudatában lehetett annak, a tanács aligha engedhetné meg, hogy egy láthatóan jól menő színházi magánvállalkozás javára ilyen precedenst jelentő javaslattal álljon a közgyűlés elé. Így mindjárt kibúvót is ajánlott: a főváros váltsa meg és csatolja a közterülethez a színházépület bejárata és a telekhatár közötti, a kocsifeljáró által elfoglalt területet, valamint a hátsó homlokzat és a telekhatár közötti sávot (a helyszínrajzon a) és b)-vel jelölt részek), Így a járulékot ennek a vételárából fedezhetnék.¹³

8. A Vígszínház telkének térrajza a Vígszínház Rt. által megváltani kért be nem épített terület kimutatásával, 1900. május 17. (BFL IV.1407.b. Tanácsai ügyosztályok központi irattára 1007/1898-II. 13230/1899. m. h. szám.)

¹³ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 40993/1898.

A Mérnöki Hivatal ezt a javaslatot határozottan ellenezte, mivel a telekhatárnak a homlokzatvonalhoz igazítása azzal a következménnyel járna, hogy *„ha a Vígszínház épület bármi okból valamikor lebontatnék, a jelenlegi homlokzatok egyenes vonalak, kiugrások és ellengörbék által képezett határai más célra helyesen beépíthető frontul nem szolgálhatnak, ennél fogva telekkönyvileg határvonalat sem képezhetnek”*. A tanács is ezt az álláspontot tette magáévá, és még a Mérnöki Hivatalnak azt a javaslatát sem fogadta el, hogy a közönség által ténylegesen közterületként használt telekrészért (a kocsifeljáró és előtere) felszámított méltányos díjjal csökkentse a kivetett járulékot, mivel a helyzet *„nem a hatóság ténykedése folytán, hanem magának a részvénytársaság elhatározása következtében, s a színházépület használhatósága következtében jött létre”*.¹⁴

A Vígszínház Rt. 1899. évi közgyűlése elé terjesztett jelentésében az igazgatóság azt közölte, hogy a terület megváltása iránti kérelemnek a tanács helyt adott, a III. ügyosztály utasította az eljárás folyamatba tételére. Ugyanezen a közgyűlésen az elnöklést ellátó Wagner Géza ügyvéd „kedves kötelességének” eleget téve emlékezett meg arról, hogy Széll Kálmán, *„ki hathatós közreműködésével s jóindulatú támogatásával társaságunk alakulásakor felmerült pénzügyi nehézségeket a pénzügyintézetektől nyert nagy kölcsönnel megkönnyítette, s úgyszólván lehetővé tette célunk megvalósítását, és kit társaságunk igazgatóságában szerencsés tisztelhetni – [...] Ő Felsége legkegyelmesebb akarata folytán Magyarország Ministerelnökévé kineveztetett.”* Ezt a közgyűlést egyébként – a továbbiakhoz hasonlóan – akár egy kávéházi asztal mellett is meg lehetett tartani: összesen hatan jelentek meg, és a szavazati jogot gyakorló 267 részvényből 194 nevében Faludi Gábor és Faludi Ferenc szavazott.¹⁵

Az ügy több, mint tíz évig járta a főváros különböző fórumait. Az aktára vezetett egyik feljegyzés szerint a beadványokon és határozatokon túlmenően valóban folytak a két fél között puhatolózó tárgyalások is, ezeket azonban a céget képviselő Wagner ügyvéd nem volt hajlandó jegyzőkönyvbe foglalni, mivel *„mint az r.t. elnöke már eleve nem tehet még csak félig kötelező jellegű nyilatkozatot sem oly irányban, amely az r.t-re nézve pénzügyi szempontból azért terhet jelent”*.¹⁶ Az 1909. június 17-i tanácsi véghatározat a társaság igényeit végképp elutasította, és felszólította, hogy *„a szóban forgó egész járadékösszeget kamataival együtt a fölfüggesztett végrehajtás különben folytatása mellett haladéktalanul fizesse be”*.¹⁷ A Vígszínház Rt. ezt a határozatot is megfellebbezte, részben a már ismert érveket adva elő arról, hogy a színház *„teljes anyagi érdek nélkül, tisztán közszükséglet kielégítésére”* létesítették. Ehhez immár hozzátették, hogy a határozat *„azon köztudomású sikerek hatása alatt keletkezett, melyek évről-évre növekedve, a telt házakat eredményezték”*! A fix bérösszeg miatt azonban *„a színház anyagi sikerei jövedelmünket nem növelik”* – írják, mintha a két cég teljesen külön kezekben lenne –, *„részvényeink mindeddig egy fillér osztalékban sem részesülhettek”*¹⁸ – mint emlékezhetünk, ezt már 1895-ben is pontosan tudták...

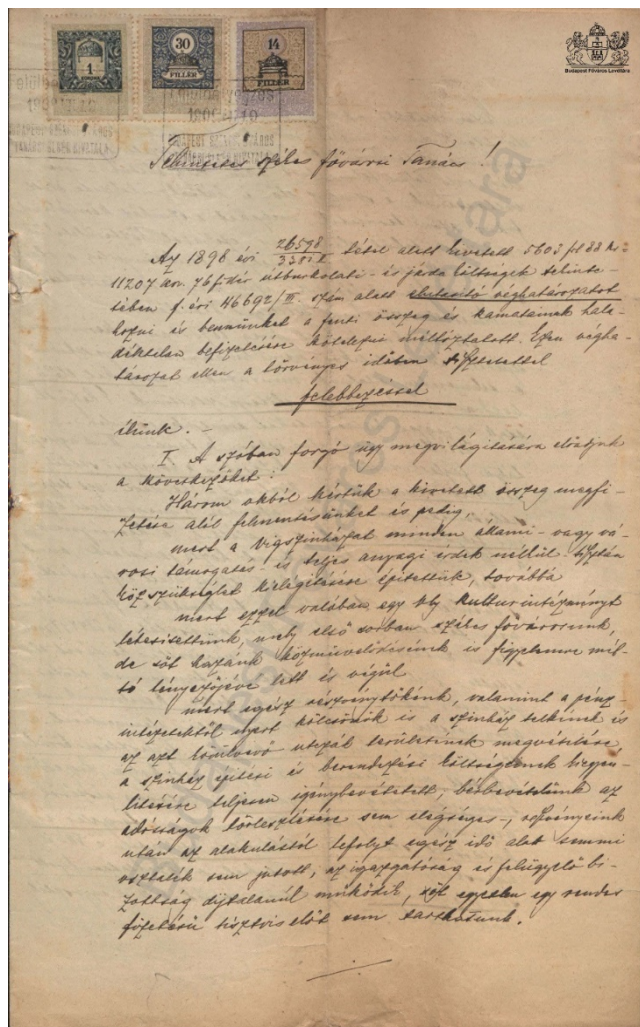
¹⁴ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 36999/1899.

¹⁵ BFL VII.2.e. Cg.1348. Okm. 575. A Magyar Vígszínház Rt. 1899. április 16-i közgyűlésének jegyzőkönyve.

¹⁶ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 284497/1906.

¹⁷ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 46692/1909.

¹⁸ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 62643/1909. (kiemelések az eredetiben)

9. A Magyar Vígszínház Rt. fellebbezése, 1909. július 10. (BFL IV.1407.b. Tanácsí
ügyosztályok központi irattára, 1007/1898-II. 62643/1909.)

Az akta rejtélyes okból sehogy sem jutott el másodfokra, miközben a végrehajtási eljárást újra és újra felfüggesztették. Az „előiratok 1910. III. 26-án a számvevőségnek adattak ki” – jegyezték fel 1923-ban (!). Ez utóbbi szerv 1920. május 16-án jelentette, hogy a „11207 K[orona] 76 f[illér] burkolási járulék tartozás járulékaival kiegyenlítést nyert f. hó 1-jén”.¹⁹ Az összeg az eredetileg forintban kirótt járulék névleges koronaösszegének felelt meg, azaz még késedelmi kamatokat sem számoltak rá, nyilván úgy kezelve, hogy a cég fellebbezése elbírálását meg nem várva, önként fizet. Ekkor a korona háború előtti értékének kevesebb, mint negyvened részét érte. Persze mondhatjuk, hogy így is elkapkodták a dolgot, amikor a járulék kirovása után 22 évvel fizettek, hiszen már csak két évet kellett volna várni, hogy az adósság a kifizetésiértékének is háromnegyed részét elveszítse, és a hiperinfláció még csak azután kezdődött... Elképzelhető, hogy az adósság „gyors” likvidálása azzal függött össze, hogy Faludi ekkor már tervezgette, hogyan tudna megszabadulni a megváltozott világban számára terhekké vált Vígszínházról – 1920 őszén nyélbe is ütötte az üzletet Ben Blumenthal amerikai üzletemberrel.

A bürokrácia ezt követően sem kapcsolt sokkal gyorsabb sebességre. Az ügyre hivatalosan a Közigazgatási Bizottság tett pontot, amikor az 1909 júliusában benyújtott

¹⁹ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 128747/1922.

fellebbezést 1923. április 9-i ülésén elbírálta, és a tanács határozatát helybenhagyta, megállapítva, hogy burkolási járulék megfizetése alól a szabályrendelete semmiféle kivételt nem tesz lehetővé, és annak kiszabásakor a hatóság „*nem veheti figyelembe sem az érdekelt ingatlan rendeltetését, sem pedig az ingatlantulajdonosnak az ingatlanból származó jövedelmét*”.²⁰

Impresszum

Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára

A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3-5.

Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin

Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternovác Bálint,
Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3-5.; 1554 Budapest, Pf. 41.

e-mail: mozaikok@bparchiv.hu

ISSN 2939-6921

²⁰ BFL IV.1407.b. 1007/1898-II. 63991/1923.